

MEHNAT MIGRATSIYASI VA UNING AHOLI DAROMADIGA TA’SIRI

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Qurbonov Elshod

elshod224@gmail.com

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Axmedov Oloviddin

o.axmedov@dtpi.uz

Annotatsiya. *Ushbu maqolada mehnat migratsiyasining aholi daromadiga ko’rsatadigan ijobiy va salbiy ta’sirlari yoritilgan. Shuningdek, migratsiya jarayonining mamlakat iqtisodiyotiga ta’siri ham tahlil qilinib, muammoni yumshatish bo’yicha takliflar bildirilgan.*

Kalit so’zlar. *Mehnat migratsiyasi, aholi daromadi, iqtisodiyot, pul jo’natmalari, ishchi kuchi, ijtimoiy ta’sir, farovonlik*

KIRISH

Bugungi globallashuv davrida mehnat migratsiyasi dunyo miqyosida keng tarqalgan jarayonga aylandi. Ish o’rinlarining yetishmasligi, past daromad va yaxshi turmush sharoitiga intilish sababli millionlab odamlar chet davlatlarga ishlash uchun yo’l olmoqda. O’zbekiston misolida ham mehnat migratsiyasi eng muhim ijtimoiy-iqtisodiy hodisalardan biridir. Minglab vatandoshlarimiz Rossiya, Turkiya, Janubiy Koreya, Qozog’iston kabi davlatlarda ishlab, o’z oilalarining asosiy daromad manbaiga aylanib qolgan. Shu bois, mehnat migratsiyasi nafaqat shaxsiy hayotga, balki butun mamlakat iqtisodiyotiga sezilarli ta’sir ko’rsatadi.

ASOSIY QISM

Mehnat migratsiyasining ijobiy ta’siri

Mehnat migratsiyasi ko’plab oilalar uchun moddiy barqarorlik manbaiga aylangan. Chet elda ishlayotgan fuqarolar o’z yurtidagi oilalariga pul yuborishadi, bu esa ularning kundalik hayotini yaxshilaydi. Oila a’zolari ushbu mablag’ evaziga uy-joy quradi, bolalarini o’qitadi, sog’liqni saqlash xizmatlaridan foydalanadi. Statistik ma’lumotlarga ko’ra, O’zbekistonga har yili milliardlab dollar miqdorida pul jo’natmalari kirib keladi. Bu esa aholi daromadining oshishiga va milliy iqtisodiyotning jonlanishiga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, chet elda ishlash inson uchun katta tajriba maktabidir. Migrantlar yangi tillarni o’rganadi, zamonaviy texnologiyalarni o’zlashtiradi va mehnat madaniyatini rivojlantiradi. Bu ko’nikmalar vatanga

qaytgach, ularga yuqori malakali ish topish yoki o'z biznesini yo'lga qo'yishda yordam beradi.

Mehnat migratsiyasining salbiy tomonlari

Shu bilan birga, mehnat migratsiyasi bir qator ijtimoiy muammolarni ham keltirib chiqaradi. Eng asosiylaridan biri — oilaviy ajralish va bolalar tarbiyasidagi muammolardir. Chet elda uzoq muddat ishlaydigan ota-onalar farzandlaridan uzoqlashadi, bu esa psixologik muammolarga sabab bo'ladi.

Yana bir muhim masala — migrantlarning huquqiy himoyasizligi. Ba'zan ular rasmiy hujjatlarsiz ishlaydi, ish haqlari kechiktiriladi yoki umuman to'lanmaydi. Bunday holatlar ularning moddiy barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Bundan tashqari, uzoq vaqt davomida chet elda yashash natijasida vataniga qaytgach, ijtimoiy muhitga moslashish qiyinlashadi.

Aholi daromadiga ta'siri

Mehnat migratsiyasi aholi daromadining o'sishida muhim o'rin tutadi. Chet eldan yuboriladigan pul oilalarning asosiy daromad manbaiga aylanadi. Shu bilan birga, ayrim hollarda bu mablag'lar qisqa muddatli farovonlikni ta'minlasa-da, uzoq muddatli barqarorlikni kafolatlamaydi. Chunki ko'p hollarda pul iste'molga, ya'ni xarid va kundalik ehtiyojlarga sarflanadi. Shuning uchun ekspertlar bu mablag'larni investitsiya, ta'lim yoki tadbirkorlik yo'nalishlariga yo'naltirishni tavsiya etishadi.

TAKLIF

Mehnat migratsiyasi jarayonini to'g'ri boshqarish uchun davlat tomonidan bir qator chora-tadbirlar amalga oshirilishi zarur. Avvalo, chet elda ishlayotgan fuqarolar uchun huquqiy himoya mexanizmlarini kuchaytirish kerak. O'zbekiston elchixonalari va konsulliklari orqali ularning mehnat shartlari, yashash joylari hamda xavfsizligi doimiy nazoratda bo'lishi lozim.

Shuningdek, vatan ichida ham bandlik dasturlarini kengaytirish, yangi ish o'rinlari yaratish zarur. Yoshlar uchun kasb-hunar o'qitish markazlarini ko'paytirish, chet elda to'plangan tajribani mamlakat ichida qo'llash tizimini yo'lga qo'yish muhim ahamiyatga ega.

Agar migratsiyadan qaytgan ishchilar o'z mablag'larini kichik biznes va innovatsion loyihalarga yo'naltirsa, bu nafaqat o'zlariga, balki mamlakat iqtisodiyotiga ham foyda keltiradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, mehnat migratsiyasi — zamonaviy dunyoda muhim iqtisodiy jarayonlardan biri. U aholi daromadini oshirishda, oilalarning moddiy farovonligini yaxshilashda muhim o'rin tutadi. Shu bilan birga, bu jarayon ijtimoiy muammolarni ham keltirib chiqaradi. Shuning uchun

migratsiyani faqat vaqtinchalik yechim sifatida emas, balki uzoq muddatli iqtisodiy strategiyaning bir qismi sifatida ko'rish zarur.

To'g'ri yo'naltirilgan mehnat migratsiyasi mamlakat iqtisodiyoti uchun foydali bo'lishi, noto'g'ri boshqarilgan migratsiya esa ijtimoiy muammolarga sabab bo'lishi mumkin. Eng muhimi, har bir inson halol mehnat orqali o'z oilasi va yurtining farovonligiga hissa qo'shishi kerak.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Xolmo'minov, Sh.R. Mehnat migratsiyasi: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2019.
2. Abdullayev, O.O. Mehnat migratsiyasining ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
3. International Organization for Migration (IOM). World Migration Report. – Geneva, 2022.
4. Jahon banki. Migration and Remittances: Recent Developments and Outlook. – Washington, DC, 2023.
5. Todaro, M.P., Smith, S.C. Economic Development. – 13th Edition. Pearson Education, 2020.
6. Borjas, G.J. Labor Economics. – 8th Edition. McGraw-Hill Education, 2018.
7. O'zbekiston Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi. Mehnat migratsiyasi bo'yicha statistik ma'lumotlar. – Toshkent, 2022.
8. Ziyodullaev, N., & Ziyodullaeva, M. (2023). FINANCIAL LITERACY, INTERRELATIONSHIP OF POPULATION INCOME AND EXPENDITURE. Science and innovation, 2(B12), 881-887.
9. Urazbekovna, T. K. (2024). ROLE OF PUBLIC POLICY IN CHANGES IN POPULATION INCOME. Новости образования: исследование в XXI веке, 2(22), 316-321.

